

Ryszard Asienkiewicz, Józef Tatarczuk

STUDENCI I ROKU WSP W ZIELENEJ GÓRZE W UJĘCIU TYPOLOGICZNYM ADAMA WANKEGO

Zagadnienia dotyczące rozwoju i budowy ciała człowieka interesowały w różnych aspektach lekarzy, antropologów, trenerów, nauczycieli wychowania fizycznego.

Tematyka zróżnicowania typologicznego młodzieży stanowi przedmiot klasycznych badań antropologicznych. Dotychczasowe analizy pozwoliły uchwycić podobieństwa w składach somatycznych zespołów, dla których właściwy jest podobny tryb pracy zawodowej lub treningu sportowego. W piśmiennictwie przedmiotu obszerne opracowania dotyczą młodzieży akademickiej, z których to wyników nasuwają się wnioski o kierunkowym jej doborze na studia [Z. Drozdowski 1995]. W przypadku studiujących wychowanie fizyczne zarysowują się także uwarunkowane doboru określonych typów somatycznych i rasowych [M. Arska-Kotlińska i wsp. 1977]. Do nielicznych należą opracowania porównawcze w zakresie zróżnicowania typologicznego młodzieży podejmującej kształcenie na kierunkach pedagogicznych. Fakt ten skłonił nas do podjęcia pracy, której celem jest ukazanie zróżnicowania somatycznego studentów I roku Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze według systemu A. Wankego.

Materiał i metody

W prezentowanej pracy materiał stanowią wyniki badań antropometrycznych 116 studentów I roku kształcących się na 3 wydziałach (Wydziale Pedagogicznym, Wydziale Humanistycznym, Wydziale Matematyki, Fizyki i Techniki) Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze w roku akademickim 1997/98. Technika martinowską [Z. Drozdowski 1982] wykonano pomiary cech somatycznych dotyczących wysokości ciała, długości tułowia, szerokości barków, szerokości miednicy, szerokości klatki piersiowej,

głębokości klatki piersiowej i masy ciała (tab.1), które posłużyły do wyliczenia pięciu wskaźników ujętych w systemie A. Wankego [1954]:

- wskaźnik tułowia = (długość tułowia: wysokość ciała) x 100,
- wskaźnik barków = (szerokość barków : długość tułowia) x 100,
- wskaźnik miednicy = (szerokość bioder : szerokość barków) x 100,
- wskaźnik klatki piersiowej = (głębokość klatki piersiowej: szerokość klatki piersiowej) x 100,
- wskaźnik Rohrera = (masa ciała w gramach : wysokość ciała w cm do sześciannu) x 100.

W oparciu o wyliczone wskaźniki określono indywidualny typ budowy ciała, a także skład somatyczny studentów.

Tab. 1. Charakterystyka liczbowa studentów I roku WSP w Zielonej Górze

Lp.	Cecha	Min – max	M	Sd	V
1	B-v	156,9 – 197,3	178,63	6,96	3,90
2	sst-sy	44,7 – 63,8	53,12	3,14	5,91
3	a-a	34,0 – 44,5	39,82	1,95	4,90
4	ic-ic	23,5 – 34,0	28,19	1,71	6,07
5	thl-thl	23,4 – 32,8	24,40	1,90	6,93
6	xi-ths	15,1 – 24,2	19,70	1,65	8,38
7	Masa ciała	50,2 – 107,4	71,16	9,51	13,36

W analizie posłużono się systemem, który charakteryzuje się dużym obiektywizmem w postępowaniu taksonomicznym sprowadzonym do rachunkowego ujęcia typu budowy. A. Wanke — autor systemu, wyodrębnił cztery typy budowy ciała dla mężczyzn, nazywając je literami przypominającymi ich sylwetki — I, A, V, H. Każdy z typów został opisany przeciętnymi pięciu wskaźników (tułowia, barków, bioder, klatki piersiowej i Rohrera). Charakterystyki wyodrębnionych typów budowy ciała są następujące:

- typ I cechuje się smukłą sylwetką, stosunkowo długim tułowiem, wąskimi barkami i miednicą, głęboką klatką piersiową oraz małą masą ciała w stosunku do wysokości ciała;
- typ A charakteryzuje długi tułów, wąskie barki, szeroka miednica, beczkowata klatka piersiowa, średnia masa ciała względem wysokości ciała;

- typ V ma krótki tułów, szerokie barki, wąską miednicę, płaską klatkę piersiową i dużą masę ciała w stosunku do wysokości ciała;
- typ H cechuje krótki tułów, szerokie barki, szeroka miednica, beczkowata klatka piersiowa, średnia masa ciała w stosunku do wysokości ciała.
- Materiał opracowano podstawowymi metodami statystycznymi zgodnie z przyjętymi zasadami [Guilford 1960], a wyniki zestawiono w tabelach 1 – 4.

Wyniki i dyskusja

W tabelach 2 i 3 zawarto wartości bezwzględne i znormalizowane cech somatycznych studentów różnych uczelni relatywnie do studentów zielonogórskich. Młodzież akademicka różnych kierunków studiów wybranych środowisk odbiega w sposób kierunkowy od zielonogórskich pod względem wskaźnika tułowia i klatki piersiowej. Oznacza to, że studentów zielonogórskiej WSP charakteryzuje wyraźnie krótsza długość tułowia w stosunku do wysokości ciała oraz bardziej sklepiona klatka piersiowa. Największe różnice między młodzieżą WSP w Zielonej Górze a porównywanymi seriami w zakresie masy ciała, wskaźników barków, klatki piersiowej, Rohrera, tułowia i bioder stwierdzono w kolejności odpowiednio do studentów AWF w Łodzi i kandydatów na studia wychowania fizycznego w Gorzowie Wielkopolskim. Wykazane różnice są duże, przekraczają wartość 0,5 odchylenia standardowego. Zespołem najniższym, cechującym się również większą szerokością bioder w stosunku do szerokości barków są studenci AM w Poznaniu, natomiast najsmuklejsi — studium wychowanie fizyczne w Gdańsku. Z kolei najbardziej masywną budową ciała charakteryzują się studenci z Łodzi. Tabela 4 ukazuje wśród młodzieży zielonogórskiej WSP przewagę elementu V (36,04%) przed I (25,83%), zaś najmniejsze udziały elementów H (20,31%) i A (17,82%). Na tle porównywanych serii wynika, że młodzież zielonogórska formułą somatyczną (VIHA) odpowiada kandydatom na AWF w Gorzowie Wielkopolskim, natomiast częstością występowania poszczególnych elementów najbardziej zbliżona jest do studiujących medycynę w Białymstoku. W zespołach studentów WSP w Zielonej Górze, AWF w Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, AM w Białymstoku oraz radomskiej WSI wyraźnie przeważa element atletyczny V. Od wyżej przedstawionego schematu odbiegają studenci WSP w Częstochowie, AM w Poznaniu i AM w Bydgoszczy, u których pierwszoplanowym jest element leptosomiczny I. Przedstawione wyniki świadczą mogą o doborze somatycznym na różne kierunki studiów.

Przeciętne wysokości ciała najwyższe w najmłodszych rocznikach studentów WSP w Częstochowie i Zielonej Górze badanych w latach 1996 – 97

Tab. 2. Charakterystyki liczbowe wysokości i masy ciała oraz wskaźników proporcji ciała

Cecha	WSP Zielona Góra 1997/98 [R.Asienkiewicz J.Tatarczuk]		WSP Często- chowa 1996/97 [J. Wojtyna, J. Rodziewicz- Gruhn]	AM Poznań 1970 [A. Malinowski, J. Strzałko]	AWF (Kandydaci) Poznań 1991– 95 [G. Wawrzyniak]	AWF (Kandydaci) Gorzów Wlkp. 1983 [M.Wójtowicz]	WSOSK Poznań 1991 [M. Arska- Kotlińska]	AWF Łódź 1988 [M. Becker, H. Stolarczyk]	AWF Gdańsk 1987 [A. Malinowski, H. Stolarczyk]
	M	Sd	M	M	M	M	M	M	M
Wysokość ciała	178,63	6,96	179,90	176,0	178,60	177,01	177,84	178,1	177,9
Masa ciała	71,16	9,51	71,85	69,3	72,89	69,90	75,17	76,6	73,0
Wskaźnik tulowia	29,73	1,23	30,41	30,3	30,00	30,63	30,86	29,8	30,3
Wskaźnik barków	75,14	4,73	76,61	73,7	76,96	72,58	74,25	78,0	75,6
Wskaźnik bioder	70,87	4,05	73,40	73,4	67,04	65,60	68,08	68,8	68,3
Wskaźnik klatki piersio- wej	72,08	6,34	70,07	70,2	69,10	68,93	70,58	67,7	69,3
Wskaźnik Rohrera	1,24	0,14	1,23	1,27	1,28	1,25	1,33	1,35	1,21

Tab. 3. Wartości znormalizowane wysokości i masy ciała oraz wskaźników proporcji ciała studentów zielonogórskich na tle innych zespołów

Cecha	WSP Częstochowa	AM Poznań	AWF (kandydaci) Poznań	AWF (kandydaci) Gorzów Wlkp.	WSOSK Poznań	AWF Łódź	AWF Gdańsk
Wysokość ciała	0,18	-0,38	-0,004	-0,23	-0,11	-0,08	-0,10
Masa ciała	0,07	-0,20	0,18	-0,16	0,42	0,57	0,19
Wskaźnik tułowia	0,55	0,46	0,22	0,73	0,92	0,06	0,46
Wskaźnik barków	0,31	-0,30	0,38	-0,54	-0,19	0,60	0,10
Wskaźnik bioder	0,62	0,62	-0,95	-1,30	-0,69	-0,51	-0,63
Wskaźnik klatki piersiowej	-0,32	-0,30	-0,47	-0,50	-0,24	-0,69	-0,44
Wskaźnik Rohrera	-0,07	0,21	0,29	0,07	0,64	0,79	-0,21

Tab. 4. Charakterystyka porównawcza struktury somatycznej

Zespół	Elementy somatyczne [%]				Wzór strukturalny	Autor
	I	A	V	H		
WSP Zielona Góra	25,83	17,82	36,04	20,31	VIHA	Badania własne
WSP Częstochowa	48,24	18,45	21,92	11,39	IVAH	J. Rodziewicz-Gruhn i wsp. [1999]
AWF Gdańsk	29,83	12,84	48,44	8,98	VIAH	A. Malinowski, H. Stolarczyk [1992]
AWF Gorzów Wlkp.	28,48	13,54	36,72	21,25	VIHA	M. Wójtowicz [1991]
AWF Łódź	28,50	20,70	32,30	18,50	VIAH	M. Becker, H. Stolarczyk [1992]
AM Poznań	39,94	15,83	24,54	19,69	IVHA	A. Malinowski, J. Strzałko [1970]
AM Poznań	34,41	17,10	26,67	22,82	IVHA	B. Janus [1986]
AM Bydgoszcz	43,26	21,50	22,58	12,66	IVAH	A. Lewandowski [1998]
AM Białystok	26,72	18,72	36,72	17,85	VIAH	T. Jelisiejew i wsp. [1973]
WSI Radom	9,9	5,1	73,0	12,0	VHIA	J. Michalska-Wichan, A. Malinowski [1999]

relatywnie do pozostałych zespołów stanowią przejaw akceleracji. Z przytoczonych wyników badań z różnych okresów można stwierdzić, że czas kryzysu gospodarczego przypadający na lata osiemdziesiąte mógł hamująco wpływać na trend wysokoroślenia.

Z przedstawionej analizy zespołów różnych środowisk akademickich wynika, że określony typ budowy ciała oraz związane z nim proporcje ciała stanowią mogą predyspozycje do wyboru studiów.

Stwierdzenia

1. Studentów I roku WSP w Zielonej Górze charakteryzuje zbliżony poziom rozwoju fizycznego względem młodzieży kształcącej się w akademiach wychowania fizycznego, natomiast wyższy w stosunku do studiującej medycynę.
2. W zespole zielonogórskich studentów przeważa zdecydowanie element V oraz I przy mniejszych udziałach elementów HA.
3. Składy somatyczne studentów zielonogórskiej WSP są podobne do składów młodzieży ubiegającej się na kierunki wychowania fizycznego.
4. Typ budowy ciała może być jednym z elementów kierunkowej selekcji na studia.

Literatura

1. Arska-Kotlińska M., *Z badań wielkości, proporcji i składu ciała studentów przygotowujących się do zawodu o przewadze komponentu intelektualnego*, w: *Człowiek wczoraj, dziś, jutro*, UMCS, Lublin 1998, s. 133 – 137.
2. Arska-Kotlińska M., Bartz J., Drozdowski Z., Olejnik M., Stańda J., Ziółkowska E., *Dynamika zmian wybranych wskaźników antropologicznych wśród młodzieży studiującej wychowanie fizyczne*, *Roczniki Naukowe AWF w Poznaniu*, z. 26, Poznań 1977, s. 137 – 142.
3. Becker M., Stolarczyk H., *Stan rozwoju fizycznego studentów Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, Filia w Łodzi*, w: *Biologia populacji ludzkich współczesnych i prądziejowych*, WSP Słupsk 1992, s. 21 – 27.
4. Drozdowski Z., *Studenci wychowania fizycznego z Olomuńca i Poznania w świetle typologii Adama Wankego*, *Wychowanie Fizyczne i Sport*, Nr 2, t. XXXIX, 1995, s. 25 – 30.

5. Drozdowski Z., *Morfologiczne podstawy procesów selekcyjnych w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu na tle selekcji sportowej*, AWF, Poznań 1964.
6. Guilford J.P., *Podstawowe metody statystyczne w psychologii i pedagogice*, PWN, Warszawa 1960.
7. Janus B., *Morfologiczna charakterystyka studentów Akademii Medycznej w Poznaniu*, Praca doktorska, AWF Poznań 1986.
8. Jalisiejew T., Szwaykowski J., Korfel Z., *Charakterystyka cech somatycznych studentów Akademii Medycznej w Białymstoku*, Folia Medicae Białostocensis. 2, 1973, s. 87 – 101.
9. Lewandowski A., *Charakterystyka morfologiczna i motoryczna młodzieży studiującej nauki medyczne*, w: *Wychowanie fizyczne i sport w badaniach naukowych*, AWF, Poznań 1998, s. 85 – 91.
10. Malinowski A., Strałko J., *Stan rozwoju somatycznego studentów I roku Akademii Medycznej w Poznaniu*, Zdrowie Publiczne 81, 7, 611-617, 1970.
11. Malinowski A., Stolarczyk H., *Ocena budowy somatycznej studentów Akademii Wychowania Fizycznego w Gdańsku*, w: *Biologia populacji ludzkich współczesnych i prądziejowych*, WSP Słupsk 1992, s. 283 – 292,.
12. Michalska-Wichan J., Malinowski A., *Budowa somatyczna studentów wychowania fizycznego radomskiej*, WSI, Prace Naukowe Seria: Kultura Fizyczna, z. II, WSP, Częstochowa 1999, s.169 – 178.
13. Rodziewicz-Gruhn J., Wojtyna J., Pyzik M., *Charakterystyka cech somatycznych i sprawności fizycznej studentów I i II roku Pedagogiki z Wychowaniem Fizycznym w Częstochowie. Konferencja Krajowa nt. „Uwarunkowania rozwoju dzieci i młodzieży wiejskiej.”* Biała Podlaska 9 – 11 września 1999. (w druku).
14. Wanke A., *Zagadnienia typów somatycznych*, Przegląd antropologiczny. t. XX, s. 64 – 104.
15. Wawrzyniak G., *Normy wybranych cech somatycznych kandydatów na studia wychowania fizycznego*, w: *Człowiek wczoraj, dziś, jutro*, UMCS, Lublin 1998, s.325 – 333.
16. Wojtyna J., Rodziewicz-Gruhn J., *Charakterystyka somatyczna kandydatów na kierunek Pedagogika z wychowaniem fizycznym w WSP w Częstochowie*, w: *Uwarunkowania rozwoju, sprawności i zdrowia*, WSP, Częstochowa 1999, s. 185 – 190.
17. Wójtowicz M., *Tendencja przemian struktury somatycznej kandydatów na studia wychowania fizycznego z Gorzowa Wielkopolskiego*, w: *Antropologia*

18. i jej miejsce wśród nauk o człowieku, UAM, Seria Antropologia, Nr13, 1991, 221 – 229.

18. Ziółkowska E., *Wielkość, proporcje i skład ciała pilotów*, w: *Człowiek wczoraj, dziś, jutro*, UMCS, Lublin 1998, s. 59-62.

Summary

Ryszard Asienkiewicz, Józef Tatarczuk

FIRST-YEAR PRESENTS AT WSP UNIVERSITY IN ZIELONA GÓRA IN THE LIGHT OF ADAM WANKE'S TYPOLOGY

The paper presents typological differentiation of the students strating their studies in the academic year of 1997/98.

The analysys of the data shows the dominance of V I elements over H A.

Compared with other – comparable – groups of students, the WSP students differ in their somatic constitution and frequency of particular elements' occurrence – except the candidates for students of physical education in Gorzów Wielkopolski.